

ד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

“LE-DOROT”

Истории живущих в Израиле евреев, уцелевших в Шоа

Опросный лист уцелевшего в Шоа

Ваша фамилия и имя в настоящее время
(на иврите, как записано в удостоверении личности)

Фамилия: אלטמרק	Имя: ברטה
-----------------	-----------

Личные данные до и во время Шоа

Фамилия до войны: אלטמרק	Девичья фамилия: אלטמרק	
Имя до/во время войны: ברטה	Пол: M / <u>Ж</u>	Год рождения: 14.07.1934
Место рождения (город, область): חרקוב	Страна рождения: ברית המועצות	
Имя отца: פרידל	Имя и девичья фамилия матери: מלכה גלינצקיה	
Постоянное место жительства до войны (город, область): חרקוב	Страна проживания: ברית המועצות	
Образование до войны: -	Профессия до войны: -	Член партии/организации: -
Во время войны (22/06/1941-09/05/1945гг) находился/лась на оккупированной территории (гетто, лагерь, тюрьма, партизаны, спасение в лесу, по месту своего жительства или в других населенных пунктах, другое) и/или в эвакуации:		
От:	До:	Где находился/лась:
1941	1946	אורל, סברדלובסק
Год репатриации в Израиль: 10.09.1997	Откуда прибыли: אובלסט דונצק, קרמטורסק	

Расскажите о Вашей жизни в довоенные годы

(Дом, в котором Вы росли, школа, друзья детства, чем занимались родители, родственники, праздники, блюда):

просьба писать от первого лица

אני לא זוכרת הרבה מהילדות. בבית אמא ואבא דיברו יידיש. אני מבינה יידיש אך לא יודעת לדבר. אני מאוד אוהבת עכשיו לשמוע שירים ביידיש ברדיו. אני זכרת איך שאמא שלי הייתה שרה לי כשאני הייתי קטנה.

במשפחה שלי לא חגגו חגים יהודיים. ההורים של אבא שלי היו דתיים אדוקים והורים של אמא מתו עוד במהפכה. מילדותי אני זוכרת שאמא ידעה להכין בורשט טעים מאוד.

Расскажите о Вашей жизни во время войны

(арест, депортация, гетто, лагеря; места укрытия или фальшивые документы; деятельность и должности в Юденрате/молодежных движениях/подпольных организациях или в партизанских отрядах; участие в побеге/сопротивлении/военных действиях; вынужденная эмиграция, эвакуация; помогали ли Вам люди или еврейские/нееврейские организации во время войны):

כאשר על חרקוב נפל טיל ראשון אני אחותי – נליה ישבנו על המיטה וכוח הפיצוץ זרק אותנו על הרצפה. היה פיצוץ גדול מאוד. הסתבר שטיל נפל בבית הקברות. נאצים לא ידעו אך כפי שהסתבר היה שם מחסן של כלי נשק שנסאף שם על ידי האנשים שהיו נגד השלטון הקיים. באותה רגע אני הבנתי שילדותי נגמרה. כך התחילה המלחמה. לפני שחרקוב נכבשה על ידי הנאצים התחילו אווקאציה של מפעל הטורבינות. רצו להעביר את המפעל לאורל בגלל שטורבינות היו מתאימות להרכבת הטנקים. העובדים היו צריכים לפרק את כל המכונות.

אמא לא רצתה לנסוע בלי אבא שעבד במפעל והשתתף בפירוקו. בחורף 1941 נסענו מחרקוב ברכבת (שהייתה מעבירה את המפעל ואת כל עובדיו) האחרונה לפני תחילת המלחמה. כל המשפחה שלנו נסעה בקרון ביחד עם העובדי המפעל. בדרך הנאצים התחילו להפציץ אותנו מהאוויר. התנור שהיה בקרון נפל. גברים התחילו לנסות לתפוס אותו עם ידיים חשופות על מנת שלא תתפרץ שריפה. התנור היה מחובר לשאר הקרנות. החיבור נקרע וקרנות שהיו מאחורי הקרון שלנו סטו מהפסים. בקרון שלנו נקרע כל הקיר של הקרון. אני ואחותי ישבנו בדיוק על יד הקיר הזה. המבוגרים בדחיפות לקחו אותנו משם. התחילו עוד פעם להפציץ אותנו מאוויר. הנאצים ראו שיש אנשים בקרנות. בטיסה נמוכה הם היו יורים באנשים ממכונות יריה. אמא כיסתה אותנו עם גופה.

אח"כ קיבלנו פקודה לתת זכות קדימה לרכבת עם פצועים. הפקודה הזאת בעצם הצילה אותנו. הרכבת עם הפצועים נסעה לפנינו ופיצצו אותה. ראינו אנשים מסביב לרכבת שפיצצו שחיפשו את גופם של קרובי המשפחה שלהם מתוך שרידים. זאת הייתה תמונה נוראית. הורים שלי ועובדי המפעל תקנו את הרכבת שלנו, אספו את מכונות המפעל והמשכנו את הנסיעה. היה כבר קר מאוד, כי לא היה תנור. נסענו חודש והגענו לקורקינו (Коркино). הרגליים שלי נפגעו מכוויית קור, והאנשים הטובים בקורקינו טיפלו ברגליים שלי שכבר לא תיפקדו. לאט לאט הרגליים שלי התחילו לתפקד. למרות הכל הייתה החמרה במצב של הרגל השמאלית – הופיע בה קריש דם. אני לא יכולתי ללכת ברגל בעצמי ואני זוכרת שאבא היה מחזיק אותי על הידיים תמיד כשהיינו הולכים לרופאים. אבא מאוד דאג לבריאותי. בסוף לא הרופאים עזרו לי, אבי ריפא אותי. הוא עשה זאת בעזרת מכשיר עם זרמי חשמל חלשים. הוא היה שם את הרגל שלי בתוך דלי עם מים ומכניס לשם מכשיר חשמלי. השיטה הזאת הצילה את הרגל השמאלית שלי.

אנחנו קיבלנו חדר בקומה ראשונה. אנשים התיחסו אלינו טוב מאוד. נליה אחותי למדה בבית הספר וטיפלה בי. אבא ואמא עבדו במפעל. אמא עבדה בחדר אוכל. אבא עבד כחשמלאי. פעם אחת קרה מקרה נוראי, היו שלטים במפעל שאסור להדליק אור ומישהו – בן אדם מגעיל- עשה את זה. באותו זמן אבא תיקן חשמל מתחת לכיפת הבניין. הוא נפל וקיבל פציעות קשות גם בגלל שנפל וגם בגלל שהתחשמל. עבר זמן רב עד שהוא הצליח לחזור לעבודה. באותו זמן היו מגיעים הרבה טנקים לתיקון מחזית המלחמה. אבא שלי ושאר העובדים היו פותחים את הטנקים בעזרת רתוך, מוציאים גופות של הרוגים ומתקנים את הטנקים בשביל שיחזרו לחזית המלחמה. העבודה הייתה קשה מאוד.

Расскажите о Вашей жизни после войны и до репатриации в Израиль:

ב 1946 אבא ואמא החליטו לחזור לאוקראינה. הם קיבלו אפילו מכתב ממנהל המפעל שבו הבטיחו להם לתת מקום מגורים באותו שטח כמו שהיה להם לפני המלחמה. לצערנו, מנהל המפעל לא קיים את הבטחתו. ההורים הגיעו לחרקוב והיו במצב קשה. הם מצאו עבודה ומהעבודה כבר קיבלו חדר. אבא ואחותי נסעו לאנשהו ושם נדבקו במחלה. אבי מת ב 1947. אמא עבדה כאם הבית של שני בניינים של מעונות הסטודנטים באוניברסיטה.

ב 1950 אני מצאתי לעצמי מקום לימודים, התקבלתי למכללה לחוג מטאורולוגיה. בזמן הלימודים אני השתתפתי בחוג התעמלות וגם בחוג תיאטרון (באופרה בחרקוב). למדתי שם 4 שנים. ב 1954 אחרי הלימודים שלחו אותי לעבוד בצפון ליקוטיה. אני עבדתי כמטאורולוגית, בנינו איתורים (покаторы). העבודה שלי הייתה מעניינת. אני הייתי חייבת בשרות צבאי.

התחתנתי. ב 1956 נולדה לנו בת, וקטוריה. במאי 1956 בעלי נסע עם משלחת ולא חזר. שמונה שנים אחרי שהוא נעלם התחתנתי בפעם השנייה. ב 1964 נולדה לי בת שנייה, סבטלנה. ויקטוריה גרה אצל אמא שלי. בצבא החליטו שאפשר לשחרר אותי, כי היו לי שני ילדים. הדרגה נישארה לי. כשסבטלנה הייתה בת 4.5 אני ובעלי נפרדנו. הייתה לו משפחה אחרת.

אני באותה תקופה לא עבדתי לפי המקצוע, עבדתי בכל מיני עבודות. אחר כך מצאתי עבודה בשדה תעופה של חרקוב ושם עבדתי 11 שנים. בהתחלה הייתי חזאי מזג אוויר למטוסים, לאחר מכן פתחו איתורים ועברתי לעבוד איתם. אחרי שאני עזבתי את העבודה בשדה, אני עברתי לאובלסט דונצק ושם עוד עבדתי באופרה עד שפרשתי לגמלאות.

אחותי, נליה, החליטה שאני בחרתי מקום טוב ללימודים ושנה אחרי שאני התחלתי ללמוד גם היא התקבלה למכללה לחוג מטאורולוגיה. לאחר סיום הלימודים היא נסעה לעבוד באמורסקיה אובלסט. היא עבדה גם כמטאורולוגית רק לא עם איתורים. שם התחתנה. נולדו לה שני בנים. ב 1996 בת שלי, סבטלנה, עם בעלה וילדים עלו לארץ. אחרי שנה אני הבנתי שאני רוצה לעלות גם.

Расскажите о Вашей жизни в Израиле

(Ваши ощущения по приезду в Израиль, общественная и культурная деятельность, семья, которую вы создали, напутствие для следующих поколений):

ב 1997 עליתי לארץ לעיר חיפה. הבת שלי הייתה גרה בחיפה, אך אני לא גרתי איתה ביחד. כשהבת השנייה שלי, וקטוריה, עלתה לארץ, אני עברתי לגור איתה וגרתי איתה עשר שנים. אני השקעתי בלימודי עברית, עברתי את כל המבחנים, ידעתי שפה טוב מאוד, אך עם הזמן בגלל שלא השתמשתי בה, שכחתי הכל.

אני כבר סבתא רבה – לנכדה שלי ורוניקה (בת של וקטוריה) נולדה בת – שרה. הם גרים באשקלון. וקטוריה גרה בחיפה. לפעמים הנכדים שלי מבקרים אותי. אני מאוד שמחה שעליתי לארץ ומרגישה פה נוח. אני הולכת מידי פעם לבית הכנסת להזמין קדיש עבור אמא ואבא שלי.

לדורות הבאים אני רוצה לאחל: "לעולם לא לדעת מה זה פשיזם, ולא ללכת אחרי אנשים שהם מנסים לקדם שלטון פשיסטי. לא לשכוח את המלחמה שאנחנו עברנו, לחיות בשלום".

ראיון: יליזבטה סורוקינה, חיפה, מרץ 2015

ברטה

נלה אחותה של ברטה

מלכה אימא של

ברטה

פרידל אביה של

ברטה.